

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ НА СТАН ЗЛОЧИННОСТІ

THE IMPACT OF REFORM OF THE STATE PENITENTIARY SERVICE UKRAINE ON THE CRIME

Левчук С.М.,

*здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ*

У статті встановлені окремі негативні наслідки впливу реформ кримінально-виконавчої системи України на загальний стан злочинності в установах виконання покарань та в слідчих ізоляторах, що пов'язані з ліквідацією Державної пенітенціарної служби України, а також запропоновано науково обґрунтовані шляхи вирішення цієї проблеми.

Ключові слова: реформа, персонал, засуджені, установа виконання покарань, слідчий ізолятор, кримінально-виконавча система, Державна кримінально-виконавча служба України, позбавлення волі, злочин.

В статье установлены отдельные негативные последствия влияния реформ уголовно-исполнительной системы Украины на общее состояние преступности в учреждениях исполнения наказаний и в следственных изоляторах, связанные с ликвидацией Государственной пенитенциарной службы Украины, а также предложены научно обоснованные пути решения этой проблемы.

Ключевые слова: реформа, персонал, осужденные, учреждение исполнения наказаний, следственный изолятор, уголовно-исполнительная система, Государственная уголовно-исполнительная служба Украины, лишение свободы, преступление.

The article set some adverse effects reform of the penal system of Ukraine on the general state of crime in prisons and detention centers, which is related to the elimination of the State Penitentiary Service of Ukraine, and offered evidence-based solutions to this problem.

Key words: reform, personnel, sentenced, prisons, detention facility, penal system, State Penal Service of Ukraine, imprisonment, crime.

Постановка проблеми. 18.06.2006 року постановою Кабінету Міністрів України № 343 «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» ліквідовано Державну пенітенціарну службу України (далі – ДПтС), а завдання й функції реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та пробації покладено на Міністерство юстиції України.

Відповідно до цього, під час засідання Уряду майже одразу було схвалено постанову Кабінету Міністрів України № 348 «Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції». Нею ліквідовуються як юридичні особи публічного права територіальні органи управління ДПтС України, а в якості альтернативи визначено утворити як юридичні особи публічного права територіальні органи Міністерства юстиції України – міжрегіональні управління з питань виконання кримінальних покарань і пробації – шляхом ліквідації 24 територіальних управлінь Державної пенітенціарної служби України та створення 6 територіальних органів управління Мін'юсту. Крім цього, мають бути проведені й інші заходи, що пов'язані з реформою Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС) [1; 2].

З огляду на зазначене вище, прийняття таких рішень є виправданим, позаяк реформа передбачає реальну економію ресурсів у державі. З іншого боку, радикальність змін, що супроводжуються

здебільшого невизначеністю, може призвести до розбалансованості порядку в місцях позбавлення волі, загрози створення некерованої обстановки в установах виконання покарань (далі – УВП) та слідчих ізоляторах (далі – СІЗО) й збільшити в кінцевому результаті рівень злочинності, зокрема й пенітенціарної.

Отже, тема статті є актуальною й такою, що має теоретико-прикладний характер, що й обумовило вибір об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження.

Стан дослідження. Окремі питання щодо забезпечення необхідності реформування ДКВС України відображені у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема В.А. Бадири, І.Г. Богатирьова, В.В. Василевича, А.П. Геля, А.І. Зубкова, Т.А. Денисової, О.М. Джужі, А.В. Кирилюка, О.Г. Колба, І.М. Копотуна, С.Ю. Лукашевича, О.І. Плужник, Ю.В. Орла, А.Х. Степанюка, В.М. Трубникова, С.Я. Фаренюка, І.С. Яковець та ін. Однак на той стан речей, який складається нині в кримінально-виконавчій системі, науковці реагують дещо інертно. Саме це й обумовило необхідність розробки зазначеної проблематики. **Метою статті** є на основі дослідження результатів впливу реформ кримінально-виконавчої системи України на загальний стан злочинності сформулювати низку науково обґрунтованих заходів із запобігання означених негативних наслідків.

Виклад основного матеріалу. Як показав аналіз стану справ у ДКВС України, він носить характер критичного [3, с. 2].

Безумовно, з одного боку, згадані кроки держави є виправданими, оскільки приводять до економії ресурсів, зменшення витратків у бюджеті відомства. Але з іншого – негативні наслідки (нинішній дефіцит кадрового персоналу в органах та установах ДКВС України, а також нерозуміння працівниками сутності реформ) знижують рівень ефективності діяльності працівників, що в кінцевому результаті призводить до ускладнення криміногенної ситуації в УВП, СІЗО, до вчинення злочинів як засудженими, так і персоналом ДКВС України, особливо корупційного характеру [4, с. 64]. Так, у I кварталі 2016 року стосовно персоналу кримінально-виконавчої служби було відкрито 21 кримінальне провадження стосовно 22 працівників (I квартал 2015 року – 23). При цьому із загальної кількості відкритих кримінальних проваджень стосовно персоналу ДКВС переважна більшість відкрита за скоєння злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, – 12 (57%), у сфері службової діяльності – 8 (38,8%), інші злочини – 1 (5%) [5, с. 3].

Таким чином, радикальний підхід у напрямку реформування ДПтС України є очевидним. Насправді, об'єктивно розглядаючи проблему, працівники ДКВС України надалі не можуть перебувати в цих умовах, так само, як і самі засуджені не можуть відбувати покарання, що й обумовило цей результат. Адже така невизначеність (у якому статусі перебуватиме персонал, коло функціональних обов'язків, бачення нових моделей УВП, СІЗО) спонукає працівників змінювати робочі місця, не реалізовувати вимоги, які висуваються до них, чим знижувати ефективність виконання своєї роботи [6, с. 120], а це, у свою чергу, призводить до зменшення кадрового потенціалу загалом, а в кінцевому результаті – до збільшення рівня злочинності в УВП, СІЗО (ст. 391 КК України).

З огляду на встановлене вище, поступово стирається, відступає ніби на другий план основне завдання УВП та СІЗО – забезпечення виконання кримінальних покарань. І це призводить до розбалансованості системи в цілому.

Першочерговим заходом на нинішньому етапі реформування є доведення до персоналу ДКВС України тих змін, які насамперед стосуються їх. Адже на сьогодні, як не прикро зазначати, імідж працівника ДКВС України поступово втрачається (через різні обставини, у тому числі пов'язані з нестабільністю, невизначеністю подальшої перспективи). У такій ситуації одним із кроків має стати інформаційне забезпечення персоналу ДКВС України. Окрім того, ця реформа потребує законодавчого супроводження.

Зокрема, необхідно визначити вектор розвитку ДКВС України в цілому, законодавчо забезпечити його впровадження в життя. Отже, необхідність зміни правового поля є очевидною: потребують змін окремі норми Кримінально-процесуального кодексу (КПК) України, узгодження норм Кримінально-виконавчого кодексу (КВК) України; необхідне ство-

рення власного положення про проходження служби в КВС, яке б не було адаптоване до моделі Закону України «Про Національну поліцію», а відображало специфіку роботи саме в органах і установах виконання покарань. Необхідність досягнення балансу в структурі ДКВС України у своїй праці підкреслюють О.Г. Колб і К.А. Автухов [7, с. 127–135].

Важливо, які реформи будуть проведені всередині системи, в тому числі й УВП, СІЗО, щоб надалі законодавче підґрунтя не мало ознак формалізму. У зв'язку з цим слід залучати експертів пенітенціарного товариства: практичних працівників із досвідом роботи в УВП, СІЗО; науковців, які працюють у цьому напрямку в науковому полі, для апробації результатів у практичній діяльності УВП, СІЗО [8]. Безсумнівно, такий крок потребує ґрунтовного вивчення як науковцями-теоретиками, так і практиками [9, с. 115].

Незрозумілим є й те, яким чином здійснюватиметься атестація персоналу ДКВС України, як зміниться статус працівників, хто забезпечуватиме режимну функцію в УВП, СІЗО.

Так само незрозумілим є й спосіб здійснення підготовки кваліфікованих кадрів для потреб органів та установ виконання покарань.

Отже, реформи необхідні, однак перед прийняттям кардинальних змін слід здійснити наступні заходи:

1) у найкоротші терміни довести сутність реформи, перспективи подальшої служби персоналу органів та УВП (які перспективи, переваги, пільги матиме персонал від здійснюваних реформ тощо);

2) здійснити (вдосконалити) видозміни правової бази (нормативно-правової бази), застосовуючи системний метод, який супроводжуватиметься прийняттям законів, положень, що регламентуватимуть соціальний захист персоналу й т. ін.;

3) створення таких організаційно-управлінських структур, які б не стільки контролювали діяльність органів і УВП, скільки б надавали методичну допомогу в запобіганні негативних явищ (Англія) [10, с. 137], у вирішенні питань (методичні рекомендації, тренінги), контролювали ситуацію на місцях, реагуючи на певні пригоди, при цьому виявляючи практичний механізм;

4) визначитися, в якому контексті здійснюватиметься підготовка персоналу ДКВС України: чи її здійснюватимуть цивільні ВНЗ, чи це будуть відомчі навчальні заклади ДКВС України. Окрім того, на сьогодні в центрі уваги є підготовка якісного кадрового персоналу, який забезпечив би результативну функцію на місцях;

5) важливо, щоб підготовку персоналу здійснював працівник із досвідом роботи в УВП, який знав би особливості роботи в органах і УВП з практики, а не теорії. Як слушно з цього приводу зазначає у своїй праці О.М. Бандурка, з метою зміни формату функціонування пенітенціарної системи важливо розробити належні закони, створити в кожній пенітенціарній установі умови для праці засуджених, підготувати персонал нової генерації

для роботи із засудженими, зокрема психологів і педагогів [11, с. 43];

б) здійснити зміни в нормах кримінально-виконавчого законодавства, які були би спрямовані на ліквідацію корупційної складової.

Висновки. Будь-які реформи не слід проводити хаотично, треба розробляти чіткий план дій, який мав би безперервний характер. Реформи не можуть зупинятися в часі, бо все те, що набувалося раніше, втрачає сенс.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 343 // Офіційний вісник України. – № 42. – Ст. 26, 27.
2. Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 348 // Офіційний вісник України. – № 44. – Ст. 37–39.
3. Про організацію виконання рішення колегії Державної пенітенціарної служби України від 29 січня 2016 р. № 1 РК : затв. наказом ДПТС України від 05 лютого 2016 р. 27/ОД – 16. – К. : ДПТСУ, 2016. – 43 с.
4. Левчук Є.М. Кримінологічна характеристика особи, яка вчиняє злісну непокору вимогам адміністрації установ виконання покарань / Є.М. Левчук // Міжнародний науково-практичний журнал «Закон і життя». – 2016. – № 4 (292). – С. 63–67.
5. Про надзвичайні події та правопорушення, учинені персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України протягом I-го півріччя 2016 року та заходи щодо їх попередження : вказівка ДПТС України від 21 квітня 2016 р. № 5/6-1594-Пл/2-16. – 8 с.
6. Дука О.А. Вимоги до персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України: професійний та морально-етичний аспекти / О.А. Дука // Юридична психологія. – 2015. – № 1. – С. 120–128.
7. Колб О.Г. Можливі перспективи реформування Державної кримінально-виконавчої служби України / О.Г. Колб, К.А. Автухов // Knowledge. Education. Law. Managment. Nauka. Oswita. Prawo. Zaradzame. – 2016. – № 1 (13). – С. 127–135.
8. Кабмін ліквідував пенітенціарну службу. Коментар екс-глави ДПТСУ Старенького [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.112.ua/video/kabmin-likviduvav-penitentsiarnu-sluzhbu-komentar-eks-hlavy-dptsu-starenko-197639.html>.
9. Шкута О.О. Алгоритм реформування Державної пенітенціарної служби України / О.О. Шкута // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – № 36 (2). – С. 113–116.
10. Ягунов Д.В. Пенітенціарна система України: історичний розвиток, сучасні проблеми та перспективи реформування : [монографія] / Д.В. Ягунов ; Державна пенітенціарна служба України. – 4-те вид., перероб. та доп. – О. : Фенікс, 2011.
11. Бандурка О.М. Погляд на сучасну пенітенціарну систему України через призму її реформування / О.М. Бандурка // Державна пенітенціарна служба України: історія, сьогодення та перспективи розвитку у світлі міжнародних пенітенціарних стандартів та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженої Указом Президента України від 8 листопада 2012 р. № 631 : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28–29 берез. 2013 р.). – К. : ДПТС України, 2013. – С. 42–45.

УДК 343.9

СФЕРИ АКТИВНОСТІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ НА МЕЖІ ТИСЯЧОЛІТЬ

THE SPHERES OF ORGANIZED CRIME ACTIVITY IN UKRAINE ON BORDER OF MILLENNIUMS

Міняйло Н.Є.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
докторант Національної академії прокуратури України*

Стаття присвячена аналізу основних напрямів діяльності організованої злочинності в Україні на початку 2000-х років. Розглянуто різні сфери прояву організованої злочинності. Наведено офіційні статистичні відомості щодо виявлених злочинних організацій, які у них діють.

Ключові слова: організована злочинність, законодавство, зловживання, сфера діяльності, статистика, протидія.

Статья посвящена анализу основных направлений деятельности организованной преступности в Украине в начале 2000-х годов. Рассмотрены разные сферы проявления организованной преступности. Приведены официальные статистические сведения относительно выявленных преступных организаций, которые в них действуют.

Ключевые слова: организованная преступность, законодательство, злоупотребление, сфера деятельности, статистика, противодействие.

The article is sanctified to the analysis of basic directions of activity of the organized crime in Ukraine at the beginning of 2000th. The different spheres of display of the organized crime are considered. The official statistical information over in relation to the educed criminal organizations, that operate for them, is brought.

Key words: organized crime, legislation, abuse, sphere of activity, statistician, counteraction.